

Inserati se sprejemajo in veljajo
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat.
12 " " " " 2 "
16 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravilstvo
(administracija) in ekspedicija na
Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 5 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna
št. 190.

Izhaja po trikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in soboto.

Zmaga — čegava bo?

I.

Vojska je človekovo življenje na zemlji, in tudi cerkev Kristusova se na tem svetu ne imenuje zastoj — vojskujoča. Vojskovati se jej je naloga vsa stoletja, in hudo hudo se vrši njena borba v veku sedanjem, vzlasti na Prusovskem.

Večestitega Ledohovskega namestnik in pomožni škof dr. Janiševski biva sedaj v ječi v mestu Gnjeznu, kamor je dobil od ondotnega deželnega predsednika poziv, naj se odpove sam svoji škofovski službi, ker je pregrešil se proti postavam maejskim. Iz ječe mu Janiševski pismeno odgovori, da država ni kaka zveličanjska duhovna naprava, ktera bi mu duhovske službe mogla dajati ali jemati, da po svojih svetih dolžnostih ni mogel drugače, in sklepa pisanje tako-le:

„Drzmem si še to pristaviti, da, ako državna vlada po svojem zadnjem ravnanju proti meni in proti drugim duhovnom naše škofije z najhujšim kaznovanjem, kar ga ima, duhovščino našo namerava omajati v stanovitnosti, meni vsaj ni dvomljivo, da se tudi to orožje enako vsakteremu doslej poskušanemu skrhalo bode ob skali njene neomajljive vere. Duhovščina bode, tako upam k Bogu, rajši hodila po poti spoznovalcev kot izdajalcev.“

Kakor se godi drugoč v bojih, tako se tudi sedaj, da na nobeni strani niso vneurni; marveč bistro streljajo simo in tamo. Strelcem katoliškim dobro orožje je slovo ustmeno in pismeno, s katerim živo delajo, da liberalni nasprotniki že obupujejo. Tako so v razpravi o stroškovniku, vzlasti za nauk in bogočastje, hrabro pobijali v Berlinu nasprotnike in nji-

hove visoke zastopnike t. j. ministre. Znamenita je bila v zbornici poslanški 15. maja razprava o tretjem branji postave o premoženju škofijskem. Na čelu teh blagih borilcev proti krutemu liberalizmu ponašal se je vrlo baron Schorlemer-Alst. — Neki vitez liberalne stranke se je bil pobahal: „V kulturni borbi je zmaga odločena državi, in ko bi poprašati mogli ultramontanske vodnike, naj odgovorijo po vésti, morali bi spoznati, da zgubljena je igra, ktero je igrala kurija (vlada papeževa)“. — Na to slovesno spregovori Schorlemer-Alst:

„Gospodje, poprašate nas vi lahko, naj odgovorimo vam po vésti, in mi se nahajamo v srečnem stanu, da z rokó na srcu povemo vam resnico; jaz potrudim se še pozneje, povedati vam resnico prav, kakor gré. Iz tega bote tudi spoznali, doklej sega beseda o zmagi vladni. Le to naj še omenim: kar je besedoval oni govornik o neki igri, ktero je igrala kurija, pravi se to pač, prevračati storjene reči ali dogodbé. Kulturno borbo pričel je knez Bismark (na levi oporekanje). Pač pač, in jaz pravim, da ta kulturna borba je igranje z najvišimi koristmi mojih sovérnikov, z mirom in pokojem v deželi, igranje, ktero moram naravnost imenovati pregrešno. Kar pa se tiče zmage vladne, bi si bil jaz pač mislil, da naj bi dotični govornik imel bil malo več razuma. V tem precej odločuje, kakor se kaj ogleduje. Znano je in ob času zborovanja v Frankfurtu se je kazalo tudi v neki podobi, da se človeku, kedar se skloni in gleda med nogama, svet vidi drugače kot po navadi. Znana otročja igrača je to in svetá lastno ogledovanje. Jaz toraj mislim, da se človeku, ako pogleda knezu Bizmarku med kolénoma, dozdeva, da je v kulturni borbi zmaga na strani vladni. Poprašam pa sedaj, kje tiči zmaga? Zmaga pač ne

more nahajati se le v tem, da se vpije: Mi, mi smo zmagali! Tako je vpil že marsikdo, kateri je umikal se begoč, kakor nedavno Moukhtar paša v Hercegovini. Ménim tudi, da v takem notranjem ali duhovnem bojevanju to še ni zmaga, če kdo nasprotnike drži z golo silo ali oblastjo; zmaga marveč je le tedaj gotova, kedar si pridobi vsaj večino protivnikov za svoje prepričanje. In sedaj vas pa jaz še enkrat prašam: Kdo je že dozdej od vladne strani pridobljen bil v tem vojskovanju? Nekaj starokatolikov, nekaj državnih katolikov, odpadlih duhovnikov, to je vse! In ali morete govoriti o zmagi, ako si še zdaj ne upate zapadnih dežel po krogih in pokrajinah vrediti drugače, ker je ultramontanska stranka ondi še premočna? In gospodje vpijete: Zmaga? Prašam še dalje: Je mar to zmaga, ako viši vradnik, kakor se je unkrat zgodilo, poizvedujoč, kake volje so kaj po zapadnih krajinah ljudje, na dani odgovor: „Bolj ultramontanski kot kedaj!“ reče potem: „No, pa smo jim vendar le veliko podrl!“ To je pač zmaga — vandalska. Nikdar verniki katoliški niso bili v bolj notranji in vdani vzajemnosti s poglavarjem cerkvenim, s papežem, nikdar niso zvestejše držali s svojimi škofi in duhovni, kot sedaj, in jaz ménim, nikdar se v tako kratkem času srca bolj razjarjena niso odvrčala od vlade, od ktere so tako žaljena bila v svojih najsvetejših pravicah, kot sedaj. To, gospoda moja, je vaša zmaga v kulturni borbi! In razun tega, kamo je kulturna borba pripravila nas s svojimi postavami? Ko smo o njenem pričenanju pravili vam, da borba ta bode neogiboma segala v verstvo in bogočastje, tedaj ste od strani vladne in od zbornice te vsi nejevoljni temu oporékali. No, kaj pa imamo dan danes? Ali se ne pravi, segati v bogočastje in v verstvo, ako se duhoven prime pred altarjem in odtira v zapor, kar se

Bulgarski hajduci.

(Poleg spisa K. Jos. Jirečka v „Osveti.“)

(Dalje.)

Blizo Slivna se je sošla vsa četa; izkopavši pri „Ptičjem studencu“ skrito orožje, očisti takoj pod poveljstvom vojvode Trnkina zemljo od nekoliko turških stiskovateljev. Na zimo si je družina zopet šla iskat zavetja v Valahijo, le Panajot s Stojanom ostaneta na Balkanu. Skrijeta se v neke dolini in dobivaje od svojih prijateljev nekaj malega hrane, živita dolgo časa, „kakor lesni medvedi“, dokler ne primrazi silna zima; sneg se je valil v debelih gručah z gorá, mrzel veter je pihal, vrh tega pa še zbolí Stojan. Necega dne gre Panajot na cesto. Nekoliko kupcev je šlo mimo. Ponuja jim novce za jednega konja, toda oni, spoznavši ga, podaré mu konja zastoj. Zdaj mu je bilo mogoče svojega druga okoli novega leta privedi do vasi Strelže. Komaj se ozdravi

Stojan, že se začne iznova hajdukovanje. Tedaj se je ravno neki bogat Čerkez z veliko družino nastanil v vasi Mogile. Ta kolonizacija je bila tako množna, da so se tamošnji Bulgari že ravnali k preselitvi na Rusko. Tu se nagloma prikaže neko noč Panajot s svojimi tovariši, ter Čerkeze razpraši tako, da mahoma poberó kopita ter vtekó v mesto Jambol; plen je znašal 2000 poluimperialov. Toda ker so jeli Turki povsodi zalezavati ga, zapusti Panajot Strelžo, ter se skrije najprej sredi Jambola poleg samega konaka (uradnega doma), potem pa v Slivenskih vinogradih. V Slivnu je bil ondaj kadi, ki je prav kruto ravnal s kristijani, celó z vdovami in sirotami ni imel usmiljenja. To razdraži množico mladenčev in ti sklebejo posvetiti kadiju za vselej. Panajot se jim pridruži. Neko noč prevrtajo zid, odpró vrata ter se vsujejo v hišo. Kadi, ki je še bdel, se hoče braniti s samokresom, toda preden more seči po-nj, že leži zvezan na tleh. Enaki osodi propadejo vsi ljudje v hiši in vse žene

kadijeve. Bulgari poberó vse dragocenosti, posebno pa denar. Ko je bilo vse gotovo, predlaga Panajot, naj se sosekajo vsi vjetniki, sicer bi lahko koga spoznali in izdali; toda prijatelji mu ne dovolé tega. „Moji tovariši so se bili naučili hladno gledati, kako nas Turci sečejo, in sedaj se bojé le jednega izmed teh Turkov nabosti na kol.“ Zarano se razidejo vsak k svojim. Panajot se skrije zopet s Stojanom v lesu. Tam jih kakor strela iz jasnega iznenadi novica, da je vse izdano! Jeden izmed zarotnikov je šel namreč po noči iz mesta brez svetilnice, kar je na Turškem velik prestopok, vtaknili so ga zategadel v ječo. Tu ga je napal takov strah, da je neprisiljen vse izdat. Na to so pozaprlí do 300 Slivencev, večjidel nekrivih. V dveh mesecih jih je 50 pomrlo, 50 so jih obsodili do smrti v ječo, ostali pak so bili izpuščeni.

Vse to se je godilo pozimi; na pomlad 1860 vendar pripelje vojvoda Jurij Trkin svojo družino iz Valahije. Hajdučenje zavete

je zgodilo v Treviru? Mar ni posilno, ako stražnik v orožji (žandar) z napeto pištolo med službo božjo preiskuje po cerkvi, kar je zgodilo se nedavno v Kotlovu? Ali ni posilno vtikanje v bogoslužje in v svetinje naše vere, ako se učini kaj tacega (o unidan priobčenem bogoskrunstvu v Ohlovu), kar bodemo vsled interpelacije odbornika Franca v kratkem obravnavali? Mari ni napadaune našega bogočastja in verskega spoznavanja, ako tako mnoge srenje že nimajo več dušnih pastirjev, ako se kaznujejo duhovni, kateri umirajočimi delijo zakramente in poslednje tolažilo, ako se ne čisla več spovedna skrivnost (Oporékanje)? Pač pač, če se že zato v preiskavo jemlje duhoven, češ, da je storil nekaj nedopuščenega, ker je človeku na potožbo, da ni kaj zdrav in se ne more postiti, post prilajšal!

Gospoda moja! Rad bi, ko bi mogel ali da bi se mi posrečilo, pregovoriti vas v zadnji uri, da nasvétovani postavi odrečete svoje pritrjenje in storite tako prvi korak nazaj na potu proti blagostanju. Če pa tega nočete, vedite dobro, da bomo mi, ako se borba kulturna ima goditi dalje, nadaljevali jo od naše strani s tisto odločnostjo in stanovitnostjo, s katero smo jo doslej, trdno zaupajoči na Boga in svésti si zmage naše pravične reči. Mi nismo pobiti in se tudi ne damo pobiti, in se tudi potlačeni ne čutimo, dasi vémo, da sedaj v borbi tej delajo z nami kot s Heloti. Gospodje, pride dan, kedar bodo na prestolu, pri mizi ministrovski in na klopéh zbornice te-le bridko obžalovali, da so sprožili bili borbo kulturno.. Jaz bi le želel, da ta žalostni dan ne pride prepozno; bojim se pa.“

Ali naj se duhoven peča s politikó?

(Konec.)

Nadalje: Če ima vera in krščanski nazori veljavo pri posameznem, kako da ne bi vplivala tudi na društvo! Kakor so njeni zakoni absolutne veljave nasproti vsakemu človeku posebej, tako ima tudi v sebi principe občnega nprava in prava. Ona mora biti vodilo državnega in narodnega prava, če ne, nasprotuje pravu in npravu tudi posamegá. Če ima toraj vera in cerkev tudi politično poslanstvo, imajo ga tudi papeži, škofje in vsi duhovniki vsak v svojem krogu. Papeži tudi so vedno spoznavali to svoje poslanstvo in ga vsikdar pokazali; oni učili so narode, protestirali zoper nekrščanske postave, skrbeli za vlado v krščanskem smislu; to je storil tudi v mnogoterih

okrožnicah, posebno pa v oni od 1864 sklenjeni s silabom naš slavni Pij IX. in povzdignil svoj glas do zemeljskih mej, srčno vničujevaje zmote sedanjega veka. Ta svoj posel spoznali so tudi škofje; zato vzdignili so se povsod s krepkim glasom za pravo in svobodo, tako da moremo reči, da so vplivali tudi v zadnjih letih več, kakor marsikdaj poprej, ko še razmere med cerkvijo in državo niso bile tako raztrgane. Papeža in škofe posnemati mora tudi vsak duhoven po svoji stopinji, svojih močeh in kolikor mu pripuščajo okoliščine. Nikdar ne sme pripustiti brez vgovora, da bi liberalizem prepregel svoje mreže čez vse človeštvo; in gotovo bo energično postopanje v tej reči več pripomoglo k pravi edinosti med njegovimi izročenci, kakor malomarnost in lenoba; če se prav nekteri že tako malovredni še bolj ločijo, tem bolje; vsaj duhovnu ne bode potreba ločiti ljulike od pšenice; drugi pošteni pa in pobožni bodo se poprijeli ravno nasproti še trdneje njega in sv. cerkve.

In potem še zadnji vgovor: svete reči naj se ne mešajo s posvetnimi! To se ve da ne, če se posvetne ne mešajo s svetimi! A ozrimo se na sedanjo politiko, ali ne napravljajo največ hrupa ravno konfesijonelne postave?

Ali ni zakon, šola, samostan eminentno krščanska reč? Malo, pač malo je svetnih reči, ki bi ne bile v nikakoršni dotiki s svetimi, saj vera pregreje in prenovi vsako reč, povsod razliva se njena čudodelna moč, povsod čuti se njen zmagoslavni vpliv. So sicer tudi vprašanja, ktera se ne dotikajo niti vere, niti prava in nprava; a malo jih je in posebno malo v sedanjih časih; v takih rečeh seveda duhoven nima dolžnosti, v tem je svoboden.

Dovršil sem zavrnitev vgovorov nasprotnih; če se toraj duhoven mora pečati s politikó, kar sem dokazal iz bistva liberalizma, iz njegovega namena in ukov namreč in če so ničevni vsi protivni dokazi sovragov naše trditve, tedaj naj se tudi vdeleži vsakdo boja, prepričan, da dela po svoji dolžnosti in po volji božji in sv. cerkve. Nihče naj ne položi rok na hrbet in ne gleda malomarno na politično gibanje sedanjega časa, ampak vsakdo naj se vdeležuje borbe z vso gorečnostjo.

Resni časi so sedaj, odločivni časi; boj, ki se bojuje, ni za male reči, ni za kratek čas; nikogar ne moremo pogrešati v bitvi, vsakdo mora spolnovati svojo dolžnost, izpolnovati pristojni prostor. Le potem smemo pričakovati zmage, ako delujemo z združenimi močmi. O, gotovo moramo obstati, mnogo zakrivili smo

sedaj lepše, nego kedaj poprej. Sleherni dan so bile bitke, posebno v obližji Sumna, Plovdiva in Trnova. Necega dne naznani straža, da se bližajo Turci. Kmalu se vname bitva. Panajot vstrelil turškega vodjo, vojaci začno bežati na vse strani. Toda hajduke stane drago, predrago ta zmaga — Trnkina je zadela krogla naravnost v srce. Pokopavši ga si izvoli družina Panajoto za vojvodo. Podari se mu na zimo pregovoriti družino — bilo jih je dvajset vseh skupaj —, da prezimijo na Bulgarskem: „vsaj Stara planina cela je naša“. Zimovali so tedaj v Slivenskem in dobro se jim je godilo, vsaj so jim seljaci dovolj nanosili moke, sira, vina, slivovice in mesa.

Pomladí l. 1861 je jela obiskavati Panajotova družina črnomske pokrajine in Balkan. Boje so pričeli z napadom Tatarov, kateri so vsadivši se v Slivenskem vrebali na vse mimgredoče, celó ovčarjem gonečim skozi njih kraj so jemali čedo. Hajduci so potolkli ondi 16 Tatarov. Ko so turški sejmeni (panduri) napali

bulgarsko svatbo in nevesto oskrunili, zginilo je za vselej v treh dneh okoli 60 Turkov v soteskah balkanskih pod kroglijami Panajotovih junakov, kateri tedaj že niso hodili le po gorah, temveč tudi po ravnem ob reki Marici tje do Drinopolja. Necega dne prežé med mesti Šumnem in Kotlom, kar se približa nekoliko Turkov veselo pojoč turške pesni spremljajoč jih sem ter tje z glasnim smehom; vsi so dobro oboroženi. Že so komaj streljaj narazen; začne se boj. Tu zadene jednega krogla v nogo in on bolesti vsklikne bulgarski. Boj tako prestane: bili so to Bulgari, deloma celó dobri znanci! Oblekli so se turški in prepevali in govorili turški, da prevarijo muzelmanske tolovaje, ki napadajo le kristijane, nikdar pa ne svojih sovercev. Ta pretvor bi jim bil malo da ne smrt prinesel.

Osvetivši nekoliko nesrečnih rodbin bulgarskih je ostala četa vnovič na Bulgarskem čez zimo.

(Konec prih.)

sami; premalo smo delavni, preveč samopridni! Nedelavnost! Ozrimo se na nasprotnike, kako se trudijo, koliko mučijo, kako vporabljujejo vsako priložnost, se poslužujejo vsih tudi najnenravnejih pripomočkov, da nas zatirajo! In mi? Semtertje kdo dela, kolikor more in teh je malo; drugi stori še precej, a storil bi lahko več, in teh je več; a tretji in teh je žali Bog! skoro da večina, dela toliko, kolikor mora, in še tisto slabo. Mi se onih brezbožnih pripomočkov posluževati ne moremo in nočemo, ne smemo in nočemo lagati, obrekovati, goljufati itd., a mi imamo druge zdatneje pripomočke v političnem boju: molitev, post, sv. zakramente, dobra dela in potem: čisto vest in trdno neomajljivo prepričanje, da smo na pravi strani, sploh mi imamo pomoč božjo. In z Bogom na svoji strani naj bi bili premagani, naj bi ne premagali! Ali bi se ne moralo pripisovati to nam, le nam, bi ne odgovarjali tega le mi? In potem egoizem, samopridnost! Le ena samopridnost je opravičena, je dobra, samopridnost v zveličanje duš, po kateri porabimo vse pripomočke, da rešimo svojo in svojega bližnjega dušo; samopridnost v časnih rečeh, ona je grda in pregrešna in to tembolj za duhovnika; kaj tudi duhoven potrebuje toliko časnega v svoj prid, v prid svojega trupla? Ne dajmo se prekositi od sovragov tudi v požrtvovalnosti, ti tako posebno krščanski čednosti; ali ne bi bila sramota, da bi liberalci v tem storili več, ko duhovni? Pokonci toraj, ne vstrašimo se nobene zapreke, ne dajmo se voditi v tako važni reči nikomur drugemu, kakor Bogu, njegovi sv. cerkvi in svoji lastni vesti! Delajmo trdno, neutrudljivo, nesamopridno, požrtvovalno „quoniam cum probati fuerimus, accipiemus coronam vitae!“

Borin.

Politični pregled.

V Ljubljani, 12. junija.

Avstrijske dežele.

Vojni minister in naslednik gosp. Kollerjev bo neki fml. Benedek in bo imel oskrbovati skoro zgolj upravne zadeve, osnova in vodstvo vojne pa bo izročena generastabšefu baronu Schönfeldu.

V ogerskem zboru je poslanec Remete stavil predlog, da naj se jezuiti še to leto preženó iz dežele. —

Vnanje države.

O turških zadevah se je govorilo, da Rusija je Avstriji ponudila neko pogodbo o razdelitvi Turčije. „N. fr. Pr.“ objavlja celo skrivni načrt, po katerem se ima vršiti ta delitev, in ki ga je neki sestavil ruski poročnik v Carigradu, general Ignatijev. Iz Turčije naj se naredi pet kraljestev: 1. bulgarsko, ki naj se da v last kakemu ruskemu princu; 2. albansko, ki naj se izroči kakemu avstrijskemu nadvojvodi; 3. srbsko s Črnogoro in Kotorom, ki naj ga vlada knez Nikica; 4. rumunsko in 5. grško, kjer ostaneta dosedanja vladarja. Carigrad, Dardanele in azijatsko pomorje dobi Rusija; v Carigradu bi bilo središče nove jugoslovanske federacije (zveze), ktere se zamorejo vdeležiti tudi imenovana kraljestva s to pogojo, da se podvržejo skupnemu diplomatskemu in vojnemu vodstvu. Pravijo, da car Aleksander je Ignatijevu čestital k temu načrtu. Vsakdo vidi, da taka rešitev vprašanja turškega bi bila Rusiji jako všeč, ker bi po tem takem vsa Turčija postala njena lastnina, a druge države v to nikdar ne bodo privolile. — Piše se, da car ruski in cesar Viljem se 18. t. m. snideta v Emsu, in da car Aleksander pride tudi na Dunaj.

Turčija je od Srbije zahtevala pojasnila o pripravah za vojsko. Tudi vnanje vlade so silno prigovarjale Srbiji, da naj odjenja in priprave za vojsko ustavi.

Nemški učitelji imeli so 6. t. m. v Erfurtu prvi občni učiteljski shod, pri katerem so cerkvi katoliški dali nekaj zausnic. Mestni župan je namreč zbrane opozoroval na važnost, ki jo je mesto Erfurt v 15. in 16. stoletju imelo za olikani svet. Tam namreč je Luter izpustil svoje puščice proti Rimu, ko je tema pokrivala ves svet. V deželi, kjer razsaja glasoviti „kulturkampf“, se to samo po sebi ume, nerazumljivo pa je, da so katoliški učitelji mirno požirali te zabavljice in da na čelu osnovalnega odseka je stal vodja katoliške ljudske šole v Erfurtu, g. Goldhagen, ki je zbrane v imenu učiteljev erfurtskih pozdravil. Pri razgovorih razpravljala se je tudi disciplinarna oblast šolska. Govornik, učitelj Berger iz Lipska, je povdarjal, kako potrebna je v šoli šiba, brez ktere bodo otroci čedalje bolj odvijali. Tudi je rekel, da v vsih zadevah odgojevalnih so edini učitelji strokovnjaki, ki naj se poprašajo za svet pri osnovi šolskih postav. Ravno tako zamorejo le učitelji razsoditi, je-li učitelj pri kaznovanju prestopil mero ali ne.

V italijanski zbornici je poslanec Massari vlado interpeliral o pripravah za vojsko, o katerih se je raznašala govorica. Minister je odgovoril, da razun ladij, ki so se poslale v Solun, se ne delajo nobene take priprave; dežela potrebuje miru in vlada si bode prizadevala ga ohraniti.

Francoska skupščina je katoliškim vseučiliščem vzela pravico deliti akademijske dostojnosti, ter je to pravico pripoznala le državnim vseučiliščem. Menda se boji, da bi državna vseučilišča ne imela veliko obiskovalcev, zato hoče svobodno učilišča zatreti.

Šolstvo na Angleškem je še zelo pomanjkljivo, dasi se je v zadnjih letih veliko zboljšalo. Od 3.250.000 za šolo sposobnih otrok, jih je 1.450.000 brez pouka. Da bi se ta žalostna prikazen odpravila, predložila je nedavno vlada parlamentu dotične postavne načrte. Pomenljivo je, da vlada ljudi noče z grdo siliti, da naj otroke pošiljajo v šolo (Schulzwang von Staatswegen), ampak da hoče to doseči na drug način, in da prvo besedo pri tej reči imajo občinska predstojništva. Spremenila je namreč v gori omenjenih načrtih nekatere določbe delavske postave, katerih najpoglavitejša preemba je ta, da nihče otrok pred spolnjenim desetim letom ne sme vzeti v delo; otroci od 10 do 14 let pa se smejo v službo vzeti le tedaj, če so v najpotrebnejših rečeh poučeni, ali pa če se zamorejo skazati, da so 5 let redno v šolo hodili. Pri tej postavi so Angleži zopet pokazali, da so praktični ljudje; ker ta določba bo starše veliko bolj prisilila, da bodo otroke pošiljali v šolo, ali pa poučevali jih doma, da si zamorejo pozneje služiti svoj kruh, kakor pa sila in hude globe, ki se drugod nakladajo staršem, če otrok redno ne pošiljajo v šolo.

Izvirni dopisi.

Iz spodnje Idrije, 10. junija. V 44. listu „Novic“ leta 1873 str. 354 in 355 se je bralcem „Novic“ nekoliko oznanilo, kako so pravični komisijski gospodje skrbno preiskovali zemljo naših posestev in pripoznali, da zares škoduje dim idrijske topilnice, ker živega srebra vsacih 24 ur izpusti po 3-17 funtov itd. Te naše škode in obtožbe je hvalevredni g. Hugo vitez Perger, c. k. profesor v Celovcu, l. 1873

popisal in v natis dal, pod naslovom „Die Schädlichkeit des Idrianer Hüttenrauches“. V ti brošuri je izvrstno popisano, kako da so idrijski gospodje do današnjega dne jo vselej nam ovreči znali. Tudi zdaj bi radi še ovrgli, kar je pravična komisija v Idriji dne 30. marca 1874 dokazala. Naj oznanim bralcem „Slov.“, kako so rudarski gospodje v Idriji čudni možje. Kupili so kravo za skušnjo, katero neki rudar redi in oskrbuje; ta krava je 20. maja storila mrtvo tele, pokazali so ga g. Jan. Leskovcu, in on mi piše, da naj grem to tele h konjederu pogledat in popisat, da ga ne bodo mogli utajiti. Ker sem 20. maja imel opraviti v Logatcu pri c. k. nabiralni komisiji vojaški, me ne bilo doma; tedaj gre moj zet to tele pogledat in popisat, katero je bilo 1½ čevlja dolgo in tehtalo kakih 10 do 12 funtov. Ravno tisti dan na večer pride pa konjederceva žena in pripoveduje, da so idrijski gospodje konjederu prepovedali, o tem komu kaj povedati, da se to ne razgasi. Ko domu pridem, so mi to dogodbo povedali. Čez nekoliko časa grem h konjederu to reč bolj natanko pozvedit. Rekel mi je, da mu je rudar, ki ima še zdaj to kravo na reji, povedal, da je bila ta krava tudi že poprejšnje leto mrtvo tele storila, pa da ga je bil on zakopal. Dne 1. junija t. l., ko sem v Idriji opraviti imel, sem pa zvedel, da ima ta krava eno drugo pridno tele, katero ji je viši rudarski svetnik Marko Lipold dal, najbrž zato, da, če bi iz Dunaja kako komisija prišla, bi tele pokazali in na ta način ovrgli, kar je prejšnja pravična komisija škode dokazala, kakor do sedaj vselej. Če so pravični gospodje, čemu to skrivanje, saj ne gre iz njih žepov, če gre zato, da se enkrat resnica odkrije. Tudi se mora pri tej priliki pokazati, je li res to, kar sem zvedel jaz in kar se tu sploh govori. Na dan z resnico in pravico!

Boštjan Leskovic, župan.

Iz Trebnja, 11. junija. Žalostinke o vremenskih nesrečah odmevajo po domačih časnikih od vseh krajev mile domovine. Žalostno jesen obljuboval je tudi nam mesec maj. Znoševal se je nad nami skoro vse dni, 21. dan je s silnim mrazom krono postavil svojemu nesrečonosnemu in sebe kot „meseca veselja“ nevrednemu početju. Vse je zdihovalo in vpilo: Kaj bo, kaj bo! — Pa glej! spolnujejo se pri nas tolažeče in k zaupanju budeče besede pesnikove: „Upaj srce v žalosti... Nad zvezdami Bog živi, Nikdar nas ne zapusti“. Zadnji trije in vsi dnevi tekočega meseca, izvzemši prvega, so jako vgodni. Vinogradi in polje se je tako lepo popravilo, da je veselje; upati smemo, da bomo imeli dosti dobro letino, ako nas ljubi Bog daljne nesreče obvaruje. Zeló nevaren je bil prvi junij. Točonosni oblaki pridrvili so se izpod Šumberga čez temeniško dolino, pa tudi hitro odšli proti Novomestu, kjer so zlasti v prečniški fari veliko škodo naredili. Treščilo je bilo v neki kozolec, pa se ni vžgal. — Omenjam neke druge šibe. Tista, zlasti otrokom tako zeló nevarna bolezen „difteritis“ (vnetje vratu) se je v naši fari prav vdomačila. Od 1. novembra 1875 do 7. junija t. l. je za to boleznijo umrlo 29 otrok. Zdi se, kakor da bi imela ta morilka otrok svoje „muhe“; zdaj se prikaže v enem koncu fare, zdaj v drugem, kolikor mi znano, najdeš jo danes v štirih vaseh. Po zimskem času bila je epidemična, vlada jo je kot tako smatrala in sta novomeški in naš domači zdravnik, kakor postava veleva, bolnike prav pridno obiskovala. V prosencu ni noben otrok za njo umrl in bolezen je bila razglašena kot zadušena. Svečana se je zopet oglasila in je od

10. sveč. do 7. jun. 10 otrok za njo umrlo. Bolnike zdravijo večidel z domačimi zdravili. Tudi v sosednji št. lorenški fari jo imajo in je v malo dneh enemu očetu štiri pobrala.

Iz Hrvatske, 10. junija. Naš vrli zastopnik v ogerske delegaciji, Ivan Kukuljevič, je vendar povzdignil glas proti naši sedanji politiki, ki meri na to, da naj se Turška ohrani, a potlačeni Slovani še na dalje zatirajo. Protestiral je on kot zvest Hrvat v imenu celega hrvatskega naroda proti sramotnim nameram madjarskega naroda. Ali hoče edini gospodariti na jugu in zatirati Slovane? Posebno pa se je potegnil za siromašne begunce, katerim se je hotela podpora vskratiti. S svojim govorom je tako strašansko pičil madjarsko oholost, da so kar vpiti začeli v dvorani; in poštenu Hrvat jim na tak način ni mogel dalje očitati vseh hudobij, kar so jih počeli dozdej nad siromašnimi Slovani. Speklo jih je gotovo pri srcu, ko so slišali odvažne besede hrvatskega zastopnika, kajti mislili so gotovo, da jih ne bode nobeden motil pri njihovem delovanju; ali nada jih je prevarila. Saj vendar Slovan ne more Slovana zapustiti v teh strašanskih nadlogah, v kakoršnih se nahajajo zdaj turški Slovani. In hrvatski narod, njihov najbližnji sosedni brat, naj bi molčal na tako važnem mestu? To more pomisliti samo Turčin in njegov brat Madjar pa nemškutarji, ki vsi trije enako mislijo o osodi turških in drugih Slovanov. Vstal bode, vstal ter se že vzdiguje za slovanske sužnje na jugu spas — svoboda, in najbolj zagrizeni sovražniki Slovanstva ga ne bodo mogli več potlačiti, kajti tam, kjer se bojuje tako heroično in navdušeno za sv. križ in svobodo, tam je že gotovo odrešenik blizo, in vse spletke ptujih narodov ga ne bodo odstranile, dokler ne izvrši svoje naloge — osvoboditve!

Naš sabor bi se imel precej po svršetku delegacij sklicati in trajati tri mesece, kakor se nam poroča iz madjarske Meke. Mi tukaj še nismo osvedočeni, da bode to tudi res, če-ravno bi mi sabora zdaj tako potrebovali, kakor že zdavnej poprej ne. Vlada ima nagomilanih zakonskih osnov, ki bi se morale vse razpravljati v saboru; povodenj nam je storila letos v Posavini neizmerno veliko škodo, kajti podrta je skoraj vse nasipe, tako da bi zdaj pri najkrajšem deževju voda vse zalila. Te nasipe bo treba popraviti ali pa na novo postaviti. Kdo se bode pa drugi zato zmenil, če ne sabor! Regulacija rek spada sicer na skupne državne zadeve, ali če bomo čakali na madjarsko pomoč, bi Posavja in Podravja kmalo ne bilo več, in postalo bi samo močvirje. Drugih silnih potreb je tudi toliko, da vlada in narod ne vesta, kje bi se poprej začelo delati. Ali ukljub temu pa je še zlobnih jezikov, ki pravijo, da ne bode letos sabora zato, ker hočejo Madjari imeti v tem za nje tako neugodnem času svobodne roke, v hrvatskem saboru pa bi se moglo najti nekaj rogoviležev, ki bi morda Andrassyjevo madjarsko politiko svetlu v preveč svetlih bojah narisali, tako da bi Evropa morda začela dvomiti o vitežkem narodu azijskem. Zatorej bi bilo bolje, da se ne dopusti saborovati v teh vročih dnevih v kraljevem Zagrebu. Drugi vzrok pa je Medjumurje in o tem bom drugikrat poročal.

Domače novice.

V Ljubljani, 13. junija.

(„Slovenska Matica“) v Ljubljani bode letos družnikom svojim dala: 1) „Življenje in dejanje dr. L. Tomana“, prvega svojega pred-

sednika in po oporoki celó velikega dobrotnika, s pesmami, nekterimi doslej nenatisnjenimi, nekterimi manj razširjenimi; 2) „Letopis“ s primernim sporočilom in berilom; in 3) „Zemljovide“ tri: Francijo, Britanijo pa Skandinavijo.

(Iz deželnega odbora.) Predlogu dotičnih šolskih svetov, naj se Jakob Petrič imenuje za definitivnega učitelja v Grahovem, je deželni odbor pritrnil. — Gledé jako važne naprave mostú čez Savo pri Št. Jakobu poleg Ljubljane, je zopet pričeti obravnava, da bi se ta na več strani koristni most z večstransko pripomočjo kmalu napravil.

(V vodo padla) je včera s šentjakaškega mosta okoli pet let stara deklica s šole gredé. Neki vojak, enoletni prostovoljec, z imenom Pajer, skoči kar v vsi obleki in oborožen za njo in jo po hudem boju z derečo vodo reši. Slava mu! — Deklica je hči nekega postreščeka in pomenljivo je to, da je istemu postreščeku enkrat že padel fant v vodo in utonil. Otroke psč zlasti niži stan meščanov premalo varuje. Čuda še, da pri vsem tem ni več nesreč.

(Pred porotniki) je bila včera sodnijska obravnava s morilcema od sv. Barbare poleg Loke. Poslušalcev se je vse trlo. Bila sta kriva spoznana umora in starejši obsojen na vislice, mlajši pa na 18 let težke ječe.

Razne reči.

— Duhovske spremembe. V tržaški škofiji: Č. g. Jož. Artico pride za korvikarja in duh. pom. k sv. Justu v Trst; — č. gosp. Nikolu Martina za korvikarja in duh. pom. v Kopar; — č. g. Janez Planinšek je dobil duhovnijo v Maresegi; — č. g. France Svetičič gre za oskrbnika na Gročano, in č. g. Nace Germ ravno tako v Račice.

V lavantinski škofiji: Župnika sta postala č. g. Matija Košar v Pernicah in Jan. Nep. Kunej v Dobjem.

— Iz Breznice na Gorenjskem smo prejeli sledeči dopis z željo, da bi ga priobčili: Tužnim srcem naznanjam nemilo vest, da brata mojega, Alojzija Medije, učitelja v Brezovici na Primorskem, ni več. Umril je 3. t. m. po zelo kratki bolezni. Ranji je bil, kakor znano, iskren narodnjak in posebno priljubljen učeci se mladini. Pogreb je bil binškošni pondeljek zelo sijajen, za kar se iskreno zahvaljujem vsim vdeležiteljem spreveda in zlasti brezovski godbi, ki je umrlemu skazala zadnjo čast. Hvala g. Bl. Perinšek-u, materijskemu učitelju, ki je tako ginljivo govoril pri pokopu navzoči šolski mladini. Srčno hvalo pa izrekam posebno č. gosp. župniku Fr. Kraljič-u, ki se je toliko blagovolil truditi za pogrebno sijajnost.

Franja Medja.

— U t o n i l. V Globodolu fare mirnopaške je binškošno nedeljo neki posestnik utonil. V dolini, kjer navadno voda ne stoji, je voda po silnem deževanju visoko narastla; v to se je šel nesrečnež kopat in ker boje plavati ni znal, je utonil.

— Program „Besede“, ktero napravi čitalnica v Kranji 15. t. m. v „pušavi“ na vrtu: 1. „Lepa naša domovina“, stopaj. 2. „Svoji k svojim“, zbor. 3. „Herz an Herz“, polka. 4. „Oblačku“, tenor- in baritonsolo, zbor. 5. Kavatina iz opere „Barbiere di Sevilla.“ 6. „Pridi Gorenč“, potnica. 7. „Zakletev viharja“, zbor. 8. „Serenada“, potpourri. 9. „Brodar na Jadri“, četverospjev. 10. „Biergeister“, četvorka. 11. „Noč“, zbor. 12. „Anspruchlose“, polka. 13. „Domovini“, tenor- in baritonsolo, breneč zbor. 14. „Carnevalslieder“, valček. — Pri besedi svira ljubljanska mestna godba. Vstopnice za č. t. ude: 20, za neude po 30 in za družine

po 50 kr. Čisti dohodek je namenjen revnim dijakom kranjske gimnazije. — Začetek ob 7. uri.

Gospodarske reči.

Banka „Slovenija“.

Banka „Slovenija“ je edini veči zavod, kterege smo si Slovenci osnovali za zboljšanje prihodnosti, ona nam je tedaj to, kar starišem edino dete, za katero so toliko in toliko žrtvovali in od kterege se po pravici nadjajo pomoči v starih dneh. Za tako edino dete, vso nado starišev, skoro vse njihovo bogastvo, so stariši jako skrbni, ne spusté ga skoro izpred oči in če ga spusté, izročé ga rokam takim, katerim vse zaupajo. Če pa jame tako dete vkljub tej skrbnosti bohati, in slednjič celó tako oboli, da zdravniki, ktere stariši pokličejo, z ramami migajo in slednjič naravnost izrekó, da ima dete smrtno kal v sebi, da edina pomoč, edina nada za zboljšanje zdravja bi bile kake drage toplice, draga zdravila, ki bi pa požrla zadnji krajcar starišev — morda še več, morda bi stariši stroškov celó ne zmogli, ali se v takem slučaju starišev ne loti obup? In če se celó pokaže, da dete je bilo samo na sebi zdravo, da je dobilo smrtno kal v sé le po krivdi tistih, katerim so ga stariši zaupali, in kolikor toliko tudi po krivdi starišev samih, ki niso dosti ostro nadzirali onih, detetu ne dajali dovolj hrane, — ali ne zraste ta obupnost prav do nevolje, do besnosti? Kaj bi ne, ako celó spoznajo, da če tudi bi zadnji krajcar žrtvovali ali se še v dolgove zakopali, ako bi jim kdo posodil, vendar jim zdravniki še pri vsem tem niso porok, da bo dete ozdravelo in se krepilo! „Mogoča, ali gotova ni rešitev“, — to je izrek zdravnikov. Ali ni potem naravno, če stariši majó z ramami in premišlujejo, bi li bilo pametno, ako bi zadnji krajcar darovali in sebe razpostavili revščini, gladu in pomanjkanju in gotovemu poginu, če skoro za gotovo vedó, da dragemu detetu vse to nič ne pomaga? In če pri vsem tem jim še zvedenci povedó, da bo pogreb deteta jih spravil na beraško palico, še več — celó na sodnijski boben, — ali ni potem njih stanje res obupno, milovanja vredno?

Menimo, da je ta vvod vsakemu razumljiv in da z njega lahko preskočimo naravnost do naše banke „Slovenija“. Ta banka je naše drago dete, po vsi pravici smemo mi reči „drago“ dete, ker nas je veliko stalo, ker je zaklad, kterege smo si zložili za stare dni, za svoje potomce, ki je imel biti vir narodnega blagostanja ter nam pomagati do neodvisnosti od drugih narodov, kateri nas z našim denarjem na-se priklepajo. Res, blaga, velikanska je bila misel ustanoviti tak zavod, dokaz temu to, da ukljub znane revščine, ktera nas tare, je dobila si dovoljno število podpornikov. In kako krasno je bilo to dete brž po porodu, kako so mu molele prijazne roke nasproti od vseh strani, kako mu je bil odprt svet! Ne tajimo sicer, da je bilo tudi takih, ki so ga postrani gledali — iz zavidnosti, iz sovraštva do ustanoviteljev, iz dobičkarije itd. — ali teh bi bilo čedalje manj, ko bi bili spoznali, da je vse njihovo sovražno prizadevanje brez uspeha, k večemu njim na škodo, in omolknili bi bili zaporedoma, ko bi se bilo jelo dete krasno razcvetati.

Tedaj se po vsi pravici sme reči, da se je banka „Slovenija“ rodila pod tako ugodnimi znamenji, kakor le redko kateri zavod enake vrste, in opravičena je bila ponosnost ustanoviteljev, opravičena nada, da jim je zastava boljše prihodnosti, materijskega blagostanja narodnega, materijske neodvisnosti. — — —

In zdaj, po preteku malo let, kako je to dete! Jetično, usahnulo, kal pogina mu tičí globoko v truplu, le malokdo je najti še, ki misli, da se dá vsaj počasi še ozdraviti, a to le, če se mu dá krepka hrana in ustanovitelji sežejo do dna v žep. Ali ni to žalostno, ali si ustanovitelji brez vzroka lasé pulijo, posebno če vidijo, da ni le njih upanje splavalo po vodi, ampak da jih osoda banke še dalje hudo zadeva, veliko izmed njih na beraško palico spraviti utegne?

Na taki stopinji so zdaj res delničarji banke „Slovenije“, to se ne dá, ne sme več prikrivati. Resnica mora na dan, če tudi ni vsakemu prijetna in jih mnogo utegne hudo zbsti. Tedaj si štejemó v dolžnost v sledečem pretresati vzroke pretečega propada banke „Slovenije“. To bomo storili „sine ira et studio“ edino iz dobrega namena, da občinstvo spozná, kako je zdaj s to banko, da se sčistijo tu pa tam še kalne misli o nji in pobijejo krivični predsodki, kjer so. Reč je tako važna in gre vsem Slovincem tako do živega, da je nekoliko obširnejše pretresanje njeno gotovo opravičeno; tudi menimo, da bomo vsaj večini bralcev vstregli, če vse to denemo na mirno, a drobno reščeto. (Dalje sl.)

Listnica opravištva.

Blag. g. J. K. v T.: Od 1. januarja tek. leta. Č. g. J. T. župn. v sv. B. Do 30/6 niste nič dolžni; zanaprej pa, dokler Vas bo volja.

Č. g. P. W. župn. v H.: Prejeli — vse v redu.

Č. g. M. P. st. vik. v G.: Štev. 27. in 38. Vam res nismo poslali, pa tudi nobenemu drugemu ne, ker nam je bil nekdo vse odnesel! Uno Vam pošljemo prej ko mogoče.

Č. g. J. S. župn. v M. in M. G. kapl. v F.: Če Vama prav, je tudi nam prav, ker pri obeh po 30 kr. preveč.

Č. g. K. J. kapl. v Št. R. Da — zadostuje.

Umrli so:

Od 9.—12. junija. Janez Bolta, gostač, 77 l., za oslabiljenjem. Franc Jan, služabnik, 60 l., za možg. mrtuodom. Marija Kerndler, ključarja vdova, 77 l., za oslabiljenjem. Juri Bogataj, delavec, 46 l., za prisadom na pljučih. Jože Podbukovec, dninar, za vnetjem trebušne mreine.

Telegrafične denarne cene 10. junija.

Papirna renta 65.25 — Srebrna renta 68.75 — 1860letno državno posojilo 108.75 — Bankinske sčkeje 811 — Kreditne akcije 135.60 — London 121.60 — Srebro 103.25 — Ces. hr. cekini 5-75 — 20frankov 9.67.

Denarstvene cene 8. junija.

	Denar.	Blago.
Državni fond.		
5% avstrijska papirna renta	64.90	65.10
5% renta v srebru	68.70	68.80
Srečke (lozi) 1864. l.	105.25	106.50
„ „ 1860. l. celi.	108.60	108.75
„ „ 1860. l. petinke	117.75	118.—
Premijski listi 1864. l.	127.50	127.75
Zemljiščine odveznice.		
Štajarske po 5%	95.50	96.50
Kranjske, koroške in primorske po 5%	95.—	—
Ogerske po 5%	74.50	75.—
Hrvaške in slavonske po 5%	83.—	84.—
Sedmograške po 5%	73.75	74.50
Delnice (akcije).		
Nacionalne banke	809 —	810.—
Unionske banke	56.75	57.—
Kreditne akcije	132.60	132.80
Nižovstr. eskomptne družbe	645.—	645.—
Anglo-avstr. banke	65.90	66.10
Srečke (lozi)		
Kreditne po 100 gid. a. v.	159.75	159.25
Tržaške „ „ 100 „ k. d.	13.50	14.—
„ „ 50 „ „ „ „ „	56.—	56.50
Budenske „ 40 gid. a. v.	29.50	30.50
Salmovne „ 40 „ „ „ „ „ „	38.—	38.50
Palfi-jeve „ 40 „ „ „ „ „ „ „	28.50	29.—
Clary-jeve „ 40 „ „ „ „ „ „ „	29 —	30.—
St. Genois „ 40 „ „ „ „ „ „ „	28.50	28.75
Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „ „ „ „ „	22.75	23.50
Waldstein-ove „ 40 „ „ „ „ „ „ „	22.50	23.—
Srebro in zlato.		
Ces. cekini	5.83	5.84
Napoleonsd'or	9.70 1/2	9.71 1/2
Srebro	103.40	103.70